

Nasjonalarkivet

Nasjonalarkivet avdekker avvik

Foreslåtte tiltak for forvaltningen

Rapport for tilsyn og bevaring
2025

Rapport om tilsyn og bevaring 2025

- Nasjonalarkivet avdekker avvik

Rapporten sammenfatter viktige funn fra tilsyn, Nasjonalarkivets årlige undersøkelser og arbeidet med bevaringsvurdering i 2025.

Hovedfunn

Halvparten mangler kontroll

- Halvparten av offentlige virksomheter mangler oversikt over dokumentasjonen sin. Dette øker risikoen for dokumentasjonstap, feil lagring og alvorlige personvernbrudd.

Åpenheten står på spill

- Kommuner og statlige virksomheter har mangelfull journalføring og feilregistreringer i offentlig journal. Dette svekker åpenhet, og øker risikoen for manglende innsyn. Dette får konsekvenser for tilliten og omdømmet til offentlig forvaltning.

Svak styring svekker kvalitet og tillit

- Manglende styring og uklar ansvarsfordeling får konsekvenser for offentlig virksomhets effektivitet, kvalitet og tjenesteleveranse. Virksomhetene blir sårbare for feil, tap av informasjon og regelverksbrudd. Tilliten til virksomhetene svekkes.

Tilsynsfunn viser behov for tydeligere styring

De gjennomgående svakhetene Nasjonalarkivet har sett over tid gjelder særlig internkontroll, tydelig plassering av arkivansvar, langtidsbevaring og journalføring. Disse svakhetene peker mot sentrale krav i det nye regelverket, der offentlige virksomheter får større ansvar for egen dokumentasjonsforvaltning.

Rapporten synliggjør at funn over tid understreker behovet for styrket styring, kvalitetssikring og systemforvaltning i offentlig sektor. Digital langtidsbevaring er et kritisk område, noe som løfter frem Digitalarkivet som en konkret løsning.

Nasjonalarkivets anbefalinger

Informasjonsforvaltning som lederansvar

Målgruppe: Statlig og kommunal forvaltning

Tiltak: Informasjon er en av de viktigste ressursene i offentlig sektor. For å styre effektivt, redusere risiko og sikre verdiskaping må virksomhetene ha full oversikt over hvilken informasjon og dokumentasjon de forvalter.

Statlige og kommunale virksomheter må ta aktive valg om hvilken dokumentasjon som skal sikres og forvaltes som arkiv. Det betyr blant annet å foreta en verdivurdering som tydeliggjør hva som skal bevares på kort sikt, og hva som har varig verdi for samfunnet. Dette handler ikke bare om arkiv, men om tydelig styring, kontroll og ansvarlig forvaltning.

Halvparten av virksomhetene mangler i dag tilstrekkelig oversikt og kontroll over egen dokumentasjon. Verdivurdering av dokumentasjon bør være en tydelig prioritering på ledelsesnivå, og være et strategisk tiltak.

Resultat: Mer effektiv, forutsigbar og kontrollert virksomhetsstyring, og redusert risiko for tap av dokumentasjon eller ulovlig lagring av personopplysninger.

God forvaltning og verdivurdering av virksomhetens informasjon bidrar til etterprøvbarehet, styrket omdømme og økt tillit i samfunnet.

Tilsynsmyndighet for offentlighetsloven

Målgruppe: Ansvarlig departement

Tiltak: Det er i dag ingen statlig myndighet som fører tilsyn med offentlighetsloven. Sivilombudet behandler klager og kan ta opp saker på eget initiativ, men det finnes ingen egen forvaltningsmyndighet som fører løpende tilsyn med etterlevelsen av offentlighetsloven. Dette gir et hull i kontroll av etterlevelsen av en helt sentral rettighetslov og borgernes rett til innsyn.

Dokumentasjonsforvaltning og offentlighet henger tett sammen, men Nasjonalarkivet fører bare tilsyn med dokumentasjonsforvaltningen.

Arkivregelverket skal legge til rette for at dokumentasjon skal være tilgjengelig og pålegger journalføringsplikt for å legge til rette for offentlig innsyn etter offentlighetsloven. Innsyn forutsetter at dokumenter faktisk finnes, er registrert, tilgjengelige og bevart.

Når ingen fører tilsyn med offentlighetsloven, svekkes samspillet mellom arkiv og innsyn. Manglende innsyn, enten fordi dokumentasjon ikke er bevart eller holdes tilbake, svekker rettssikkerheten, offentlig kontroll og tilliten til forvaltningen. I dag er det ingen som fører tilsyn med hvordan offentlighetsloven påvirker virksomheter og enkeltpersoner. Følgende er det heller ingen som kan gi faglige anbefalinger om endringer av loven basert på løpende fakta. Dette medvirker til at det kan være vanskelig å ha en åpen og opplyst debatt om behov for endringer av relevant lovgivning.

En statlig myndighet bør få ansvar for å føre tilsyn med offentlighetsloven. Hvordan dette behovet best kan ivaretas, herunder spørsmål om organisering, mandat og samspill med eksisterende tilsynsmyndigheter, bør vurderes nærmere.

Resultat: En tilsynsmyndighet for offentlighetsloven, i tillegg til Nasjonalarkivets eksisterende tilsyn med arkivloven, vil sikre en mer helhetlig, effektiv og rettssikker håndtering av dokumentasjon og innsyn i offentlig forvaltning. Samlet vil dette styrke borgernes rettigheter, øke tilliten til forvaltningen og ivareta sentrale prinsipper for åpenhet og demokrati.

Digitalarkivet som nasjonal fellesløsning for samfunnets arkivdata

Målgruppe: Ansvarlig departement, bevaringsinstitusjoner, KS og kommuner

Tiltak: Digital langtidsbevaring krever spesialisert kompetanse og sikre, stabile løsninger. For mange virksomheter, særlig kommuner, er det ikke bærekraftig å bygge slike løsninger hver for seg. Digitalarkivet er etablert som nasjonal fellesløsning og bør brukes bredere for å sikre enhetlig og kostnadseffektiv forvaltning.

For å styrke sikring, tilgjengelighet og gjenbruk av samfunnsdokumentasjon, bør papirbaserte arkiver i større grad mediekonverteres og leveres digitalt, også fra kommunal sektor. Dette reduserer sårbarhet, fragmenterte løsninger og unødvendige kostnader.

Digitalarkivet bør være systemet for mottak av mediekonverterte papirarkiver, uavhengig av bevaringsinstitusjon. Dette vil samle samfunnets dokumentasjon i én nasjonal fellesløsning med sikre, standardiserte og kostnadseffektive tjenester. Slik får både statlige og kommunale virksomheter en robust vei fra papir til digital langtidsbevaring.

Resultat: Sikrere arkivdata, lavere kostnader og mer effektiv tilgang til arkiv for hele offentlig sektor og for publikum.

Departementenes oppfølging av dokumentasjonsforvaltning

Målgruppe: Ansvarlig departement

Tiltak: Departementene bør i sin virksomhetsstyring følge opp underliggende etaters dokumentasjonsforvaltning og internkontroll, særlig i lys av et skjerpet sikkerhets- og beredskapsbilde. Dokumentasjonsforvaltning som del av totalberedskapen bør inngå som et fast tema i styringsdialogen, og ses i sammenheng med informasjonssikkerhet og øvrig beredskapsarbeid.

Det er behov for økt samordning og en felles forståelse i departementsfellesskapet av hvilken rolle dokumentasjons- og informasjonsforvaltning har i totalberedskapen, herunder hvordan risiko knyttet til tap, kompromittering og tilgjengelighet av dokumentasjon håndteres.

Dokumentasjons- og informasjonsforvaltning bør inngå som en integrert del av statens samlede arbeid med beredskap og samfunnssikkerhet.

Resultat: Økt oppmerksomhet, samordning og mer helhetlig styring av dokumentasjons- og informasjonsforvaltning vil styrke totalberedskapen. Bedre sammenheng mellom dokumentasjonsforvaltning, internkontroll, informasjonssikkerhet og beredskap vil kunne redusere risiko og bidra til bedre sikring, tilgjengelighet og tillit til samfunnskritisk dokumentasjon.